

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE – JAKO STRATEGIA ROZWOJU PO KRYZYSIE GOSPODARCZYM W 2008 ROKU

Katarzyna WITCZYŃSKA

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Nauk Ekonomicznych, Wrocław; katarzyna.witczynska@uni.wroc.pl

Streszczenie: Głównym celem niniejszego artykułu jest analiza strategii w formie przepływu kapitału bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 2008-2017. Światowy kryzys gospodarczy z 2008 roku znacząco wpłynął na skalę i intensywność międzynarodowej współpracy gospodarczej.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, strategia, kryzys globalizacja, rozwój.

DIRECT FOREIGN INVESTMENT – AS A DEVELOPMENT STRATEGY AFTER THE ECONOMIC CRISIS IN 2008

Abstract: The main purpose of this article is to analyze the strategy in the form of the flow of foreign direct investment capital in 2008-2017. The global economic crisis of 2008 significantly affected the scale and intensity of international economic cooperation.

Keywords: foreign direct investment, strategy, globalization crisis, development.

1. Wprowadzenie

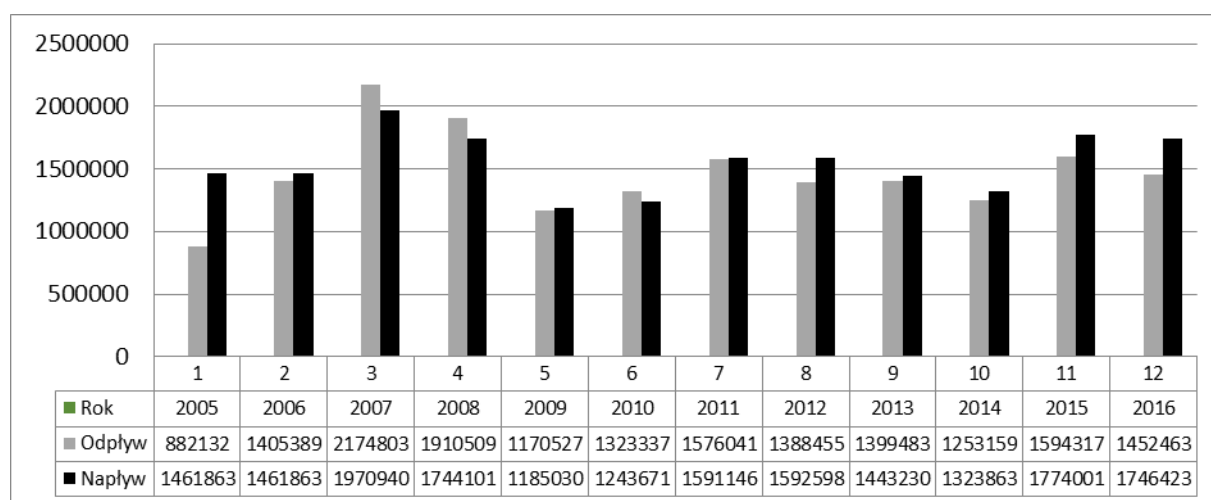
Realizując globalne strategie inwestycyjne uznawano za konieczną stałą obecność na rynkach najważniejszych dla danej firmy, a także dla jej głównych konkurentów. Tego rodzaju strategiczne motywy zostały określone jako „obecność na rynku” (ang. *market presence*). W niniejszej pracy zanalizowano strategię w formie przepływu kapitału bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w latach 2008-2017, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnego światowego kryzysu gospodarczego. Podstawą

przeprowadzonej analizy były statystyki i raporty dotyczące przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie przygotowane przez UNCTAD (World Investment Report).

2. Światowy kryzys gospodarczy z lat 2008-2009, a bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Wahania koniunkturalne wpływają zarówno na wielkość, charakter, jak i na kierunki przepływów strumieni BIZ. Można wskazać na dwie główne grupy przyczyn, na skutek których w czasie kryzysu dochodzi do spadku wielkości strumieni BIZ (Ostrowska, 2012). Po pierwsze – przyczyny obiektywne: motyw finansowy, brak źródeł finansowania inwestycji, zarówno zewnętrznych, jaki wewnętrznych. Trudno dostępne kredyty – rygorystyczne wymagania banków, jakie należy spełnić, aby otrzymać kredyt i wysoki koszt kapitału, sprawiają, że kredyt staje się dużym obciążeniem w warunkach niepewności co do przyszłych zysków. Niski poziom lub brak zysków z działalności gospodarczej spowodowany spadkiem sprzedaży na skutek zmniejszenia się popytu sprawia, że firmy nie dysponują środkami na realizowanie projektów i ekspansję zagraniczną. Ograniczenie płynności finansowej większości korporacji transnarodowych (KTN), a także trudności w dostępie do kredytów osłabiają zdolność do finansowania inwestycji. Także obniżenie tempa wzrostu gospodarczego, z którym związane są przepływy kapitałowe, negatywnie wpływają na przepływy BIZ. Po drugie – przyczyny subiektywne: motyw psychologiczny. Niepewność i niestabilność otoczenia sprawiają, że przedsiębiorstwa wykazują mniejszą skłonność do podejmowania inwestycji. Jest to podyktowane dużym ryzykiem inwestycji, niskimi oczekiwaniami co do stopy zwrotu i obawą nie tylko przed brakiem zysków, ale i przed utratą zgromadzonych zasobów finansowych. W warunkach załamania gospodarczego inwestorów cechuje awersja do ryzyka. Załamanie koniunktury sprawia, że niepewność co do przyszłych zysków zniechęca przedsiębiorstwa do podejmowania inwestycji, a także powoduje wycofanie się z projektów obarczonych znacznym ryzykiem.

Kryzys z lat 2008–2009 wyraźnie odbił się na międzynarodowych przepływach kapitału w postaci BIZ, m.in. poprzez zaostrzenie warunków kredytowych czy niższe zyski przedsiębiorstw, które osłabiły ich zdolności inwestycyjne. Dlatego też wiele firm, w tym duże korporacje transnarodowe, anulowało lub wstrzymało swoje projekty.

Rysunek 1. Wielkość światowych przepływów kapitału w postaci BIZ w latach 2005–2016 w mln dol. Adapted from: James X. Zhan, UNCTAD, *World Investment Report*, Geneva 2017, United Nations Publication.

Wyraźne spadki związane z konsekwencjami kryzysu finansowego zaczęły się uwidaczniać w 2008 roku (rysunek 1). Według danych opracowanych przez UNCTAD globalna wartość napływów BIZ na świecie w 2008 roku spadła do ponad 1,74 bln USD. Globalne przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) nieznacznie wzrosły w 2010 roku o około 5% do poziomu 1,24 bln USD. W 2015 roku przepływy BIZ na świecie wzrosły o 38%, głównie za sprawą fuzji i przejęć, do poziomu 1,77 biliona dolarów i jest to najwyższy poziom od początku światowego kryzysu gospodarczego i finansowego z 2008 roku. Po wzroście w 2015 roku światowe bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) spadły w 2016 roku o ok. 2% do poziomu 1,75 bln dol. Prognozy średnioterminowe przewidują ponowny wzrost przepływów BIZ już w 2017 r., zaś na 2018 r. zakłada się, że ich poziom przekroczy 1,8 biliona USD.

W okresie kryzysu odpływ kapitału w formie BIZ wykazywał podobne tendencje jak w zakresie napływu tych inwestycji. Zauważalne jest załamanie wzrostowej tendencji odpływów w 2008 roku oraz w 2009 roku. Wzrost wartości światowego odpływu widoczny jest natomiast w 2010 oraz 2015 roku. W 2016 roku zauważalny jest natomiast spadek.

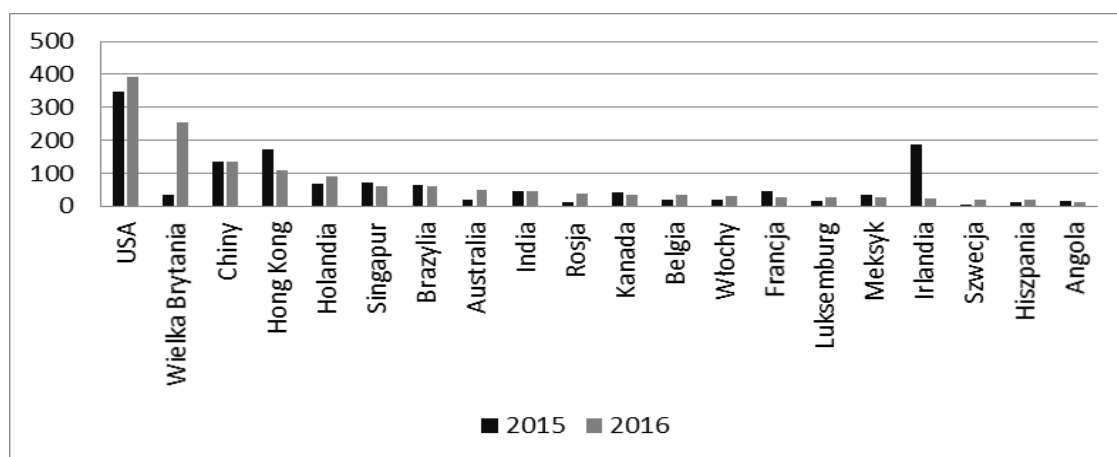
3. Najwięksi odbiorcy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie

Wśród największych odbiorców BIZ na świecie agencje inwestycyjne obecnie wskazują na Chiny, następnie na USA i Wielką Brytanię jako kraje, z których może napłynąć najwięcej BIZ. Największego napływu inwestycji międzynarodowe korporacje spodziewają się w USA, a potem Chinach i Indiach (Grzegorzczuk, 2017). W tabeli 1 przedstawiono największych odbiorców BIZ w latach 2015-2016 w mld. dol.

Tabela 1.*Najwięksi odbiorcy BIZ w latach 2015-2016 w mld. dol. Opracowanie własne*

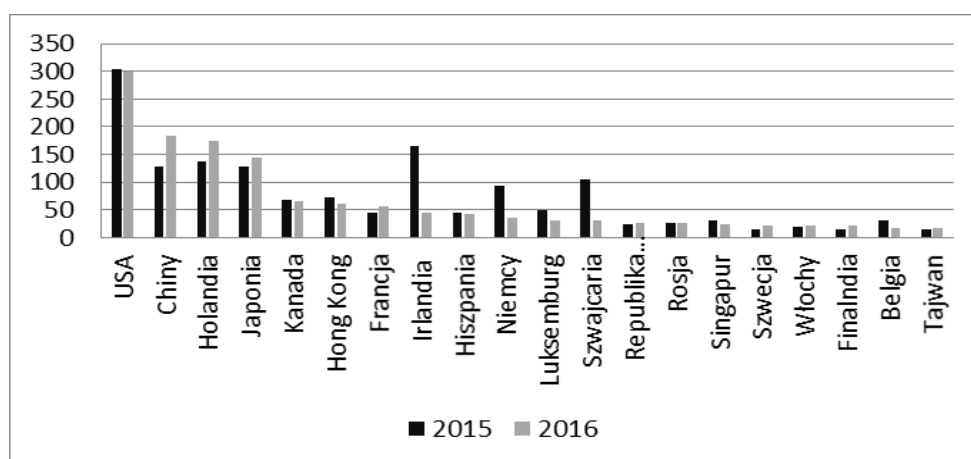
Kraj (miejsce w 2015 roku)	BIZ w 2015	BIZ w 2016
USA (1)	348	391
Wielka Brytania (14)	33	254
Chiny (4)	136	134
Hongkong (3)	174	108
Holandia (7)	69	92
Singapur (5)	71	62
Brazylia (8)	64	59
Australia (16)	19	48
Indie (10)	44	44
Rosja (25)	12	38
Kanada (11)	42	34
Belgia (15)	21	33
Włochy (17)	19	29
Francja (9)	47	28
Luksemburg (21)	16	27
Irlandia (2)	188	22
Szwecja (38)	6	20
Hiszpania (24)	12	19
Angola (20)	16	14

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że miejsce pierwsze w pozyskiwaniu BIZ zajmuje USA z wynikiem 391,1 mld dol. Wysoką pozycję zajęła też Wielka Brytania z wynikiem 253,8 mld dol. (wzrost o 669,1 proc. w porównaniu do roku 2015). Trzecie miejsce zajęły Chiny 133,7 mld dol. (tutaj nie ma tak spektakularnego wzrostu), Honkong (108 mld dol.). Mimo obaw o Brexit inwestycje Wielkiej Brytanii w 2016 roku urosły. Powodem tego były fuzje i przejęcia. O 33,8 proc. zwiększyły się inwestycje do Holandii, gdzie sięgnęły w 2016 roku 92 mld dol. W pierwszej piątce największych odbiorców BIZ wśród krajów rozwiniętych znalazła się też Australia, która zanotowała 48,2 mld dol. i skok o 147,4 proc. W tym gronie jest też Kanada, w której zmniejszył się napływ inwestycji (o 18,8 proc. do 33,7 mld dol.).

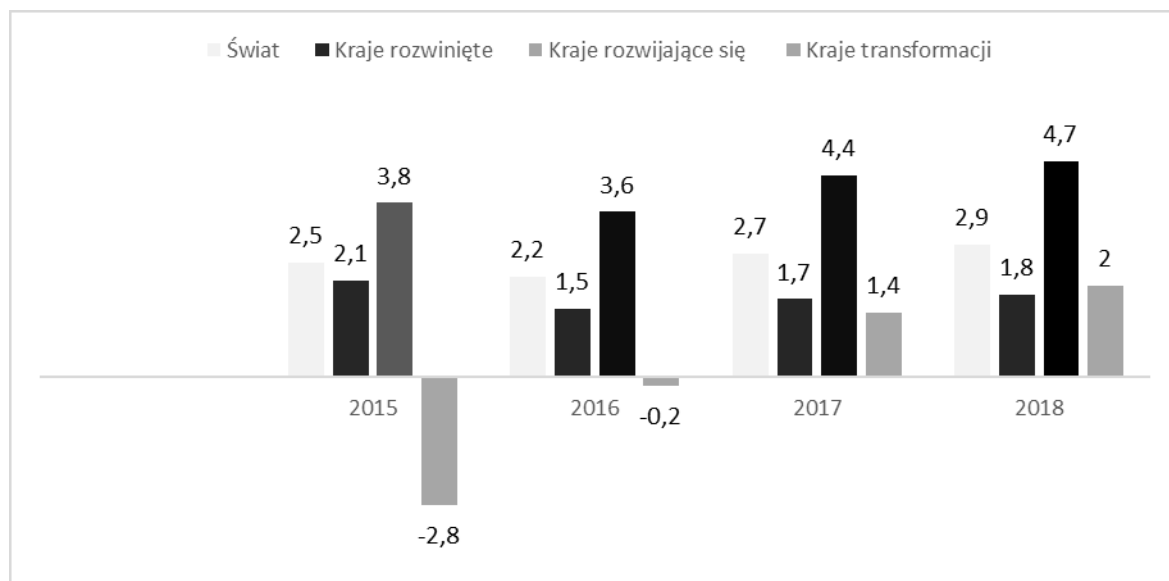

Rysunek 2. Napływy BIZ w 2015-2016 roku w mld dol. Adapted from: James X. Zhan, UNCTAD, *World Investment Report*, Geneva 2017, United Nations Publication.

Stany Zjednoczone pozostały największym na świecie inwestującym krajem poza zewnętrzne granice (do 299 mld USD). Następne miejsca zajęły kolejno Chiny oraz Holandia, Japonia, Kanada oraz Hongkong. Od kilku lat widoczna jest dominacja państw rozwijających się na światowym rynku BIZ. W 2014 roku odpowiadały one za 55% napływu BIZ na świecie i 35% eksportu inwestycji. Jednocześnie istnieją silne różnice regionalne – za sukcesem państw rozwijających się stoi w głównej mierze Azja, odpowiedzialna za 2/3 napływu inwestycji w tej grupie. Głównym motorem napędowym jest największy odbiorca BIZ na świecie – Chiny oraz Hongkong. Po wzroście inwestycji zagranicznych w 2015 r. globalne przepływy kapitału zagranicznego spadły w 2016 roku o 2 procent 1,75 bln USD. W 2017 roku przewiduje się niewielkie ożywienie w globalnych przepływach BIZ. W rezultacie globalne przepływy kapitału zagranicznego mają wzrosnąć o około 5 procent w 2017 roku do prawie 1,8 biliona dolarów w 2018 roku. Szacuje się, że w 2018 roku BIZ nadal plasować się będą poniżej szczytu z 2007 roku.

Rysunek 3. Odpływy z inwestycji zagranicznych w 2015-2016 roku w mld. dol. Adapted from: James X. Zhan, UNCTAD, *World Investment Report*, Geneva 2017, United Nations Publication.

Rysunek 4. Tempo rozwoju PKB na świecie w latach 2015-2018 w % (prognoza). Adapted from: James X. Zhan, UNCTAD, *World Investment Report*, Geneva 2017, United Nations Publication.

Jedną z przyczyn upatruje się w niepewności politycznej w różnych regionach globu. Wyższe oczekiwania wzrostu gospodarczego w głównych regionach, wznowienie wzrostu handlu i poprawa zysków przedsiębiorstw mogłyby przynieść niewielki wzrost bezpośrednich inwestycji bezpośrednich. Połączony wzrost gospodarczy w głównych regionach i poprawione zyski przedsiębiorstw zwiększyły zaufanie przedsiębiorstw, a tym samym potencjał firm międzynarodowych do inwestowania. Oczekuje się, że nastąpi cykliczny wzrost w produkcji i handlu w szybszym tempie wzrostu w krajach rozwiniętych.

Tabela 2.

Przepływy BIZ w różnych regionach świata w latach 2014-2017 w mld dol. i w %.
Opracowanie własne na bazie UNCTAD, Genewa 2017.

Regiony w mld. dol.	2014	2015	2016	Prognoza 2017
Świat	1324	1774	1746	1670-1870
Kraje rozwinięte	563	984	1032	940-1050
Europa	272	566	533	560
Ameryka Północna	231	390	425	360
Kraje rozwijające	704	752	646	660-740
Afryka	71	61	59	65
Azja	460	524	443	515
Ameryka Łacińska i Karaiby	170	165	124	130
Kraje w transformacji	57	38	68	75-85
Regiony w %	2014	2015	2016	Prognoza 2017 w %
Świat	-8	34	-2	-4 do 7
Kraje rozwinięte	-18	75	5	-9 do 2
Europa	-20	108	-6	~5
Ameryka	-15	69	9	~-15

Północna				
Kraje rozwijające	4	7	-14	2 do 15
Afryka	-4	-14	-3	~10
Azja	9	14	-15	~15
Ameryka Łacińska i Karaiby	-3	-3	-14	~-10
Kraje w transformacji	-33	-34	81	10 do 25

Prawdopodobnie podwyżka cen surowców powinna przyczynić się do poprawy sytuacji w krajach rozwijających się w 2017 roku. Jednakże zwiększone ryzyko geopolityczne i niepewność polityczna dla inwestorów mają wpływ na skalę i odbudowę BIZ w 2017 r.

W przyszłym roku przewiduje się, że globalny wzrost gospodarczy przyspieszy znacznie do 2,7 procent, w porównaniu do najniższego poziomu po kryzysie wynoszącym 2,2% w 2016 roku (rysunek 4). Niniejsze wzrosty w rozwoju krajów mogą poprawić się dzięki oczekiwaniom złagodzenia polityki fiskalnej i wzrostowi zaufania przedsiębiorstw do USA, a także cykl koniunkturalny w Europie i Japonii. Oczekuje się również, że w gospodarkach wschodzących i rozwijających się nastąpi znaczne odbicie w 2017 roku prowadzonej przez wzrost w Chinach oraz ostrej ekspansji gospodarczej zasobów naturalnych – kraje wywozu, ponieważ spodziewany jest wzrost cen towarów, zwłaszcza ropy naftowej. Oczekuje się, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne w środki trwałe wzrosną silnie w krajach rozwijających się, ale także w krajach rozwiniętych. Bardziej energiczna aktywność gospodarcza pomoże zwiększyć handel w świecie. Powyższa sytuacja ekonomiczno-gospodarcza zobrażowana została w tabeli 2.

4. Podsumowanie

Załamaniem obrotów kapitałowych w latach 2008-2009 bezpośrednich inwestycji zagranicznych było jedną z przyczyn kryzysu finansowego. Zmniejszenie przepływów BIZ cechowało przy tym duże zróżnicowanie czasowe, geograficzne i branżowe; również poszczególne formy wejścia inwestorów na rynki zagraniczne charakteryzowały się odmienną wrażliwością na zjawiska kryzysowe w gospodarce światowej. Spadkowa tendencja napływów BIZ objęła lata 2008-2009, a rok 2010 przyniósł jej odwrócenie. Globalne przepływy BIZ nieznacznie wzrosły w 2010 roku. Jednak napływ BIZ w 2010 roku pozostał nadal niższy niż przed kryzysem. Po 2010 roku widoczny jest wzrost wartości napływu kapitału zagranicznego. Kryzys w następnych latach jest kontynuowany ale w umiarkowanej formie. Według ogłoszonego w 2017 roku Raportu UNCTAD widoczny jest już wzrost BIZ w ogłoszonych w 2016 roku inwestycjach typu greenfield (inwestycje od podstaw) oraz międzynarodowych fuzjach i przejęciach ogłoszonych od początku tego roku. Jednak

niepewność wzmagają takie wydarzenia jak Brexit, wyjście USA z Partnerstwa Transatlantyckiego i plany renegotjacji kluczowych umów handlowych, a także wybory w Europie.

Bibliografia

1. Grzegorzczak, M. (2017). *Mniej inwestycji na świecie i w Polsce*. Retrived from: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/mniej-inwestycji-na-swiecie-i-w-polsce/>.
2. Ostrowska, M. (2012). *Ekonomia*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu.
3. Zhan, J. (2017). *World Investment Report*, Geneva: United Nations Publication.